

Kohti esteetöntä arkea

Opas esteettömyyden toteuttamiseen
palveluissa ja ympäristöissä

Sisäilysoetteo

Johdanto: Mitä vammaisuus tarkoittaa?	3
Mitä esteettömyys tarkoittaa?	4
Esteettömyys ja Sodankylän strategia	4
Esteettömyysoas.....	6
Lisätietoja.....	11

Johdanto: mitä vammaisuus tarkoittaa?

Vammaisuus ei ole yksittäinen ominaisuus tai tila, vaan monimuotoinen osa ihmisen elämää.

Vammaisuus voi liittyä liikkumiseen, näkemiseen, kuulemiseen tai muihin toimintarajoitteisiin, mutta usein suurimmat esteet syntyvät ympäristöstä ja asenteista. Kun ympäristö ei vastaa ihmisten erilaisia tarpeita, se muuttuu rajoitteeksi. Portaikko voi olla ylitsepääsemätön este pyörätuolia käyttävälle, mutta luiska ja hissi avaavat mahdollisuuden liikkua itsenäisesti. Vastaavasti kuulorajoitteinen henkilö saattaa jäädä sivuun kokouksessa, ellei tilassa ole induktiosilmukkaa tai puhetta tekstitetä.

Näissä tilanteissa ongelma ei ole henkilön rajoitteet, vaan se, ettei ympäristö tue kaikkien osallistumista. Vaikka esteetön ympäristö ei aina täysin poista kaikkia

rajoitteita, se vähentää niitä merkittävästi ja mahdollistaa itsenäisemmän ja osallistuvamman elämän.

Esteettömyys poistaa nämä esteet. Se tarkoittaa käytännössä tekoja ja ratkaisuja, jotka varmistavat, että jokainen voi käyttää tiloja, palveluita ja viestiä ilman tarpeettomia esteitä. Kyse voi olla yhtä hyvin WC:n kääntöympyrän mitoista kuin siitä, että viestitään selkokielellä. Se voi tarkoittaa myös selkeää opastusta tai riittävää valaistusta.

Esteettömyys ei ole erityisjärjestely, vaan tapa mahdollistaa yhdenvertaisuus kaikille. Kunnilla on erityisen tärkeä rooli ympäristön ja palvelujen suunnittelussa. Kunnan työntekijänä voit varmistaa, että **tilat ja palvelut ovat kaikille – eivät vain joillekin.**

Tiesitkö?

Arviolta 13–15 % suomalaisista kokee merkittäviä toimintarajoitteita, mikä vastaa noin 600 000–800 000 ihmistä.

Mitä esteettömyys tarkoittaa?

Esteettömyys tarkoittaa ympäristön, palvelujen ja viestinnän suunnittelua siten, että ne ovat kaikkien saavutettavissa – riippumatta henkilön fyysisistä, aistillisista tai muista toimintakyvyn rajoitteista.

Esteettömyys ei ole vain luiskia ja automaattisia ovia, vaan se on myös selkeitä opasteita, kuultavia viestejä, saavutettavia verkkosivuja ja helppoa asiointia. Se hyödyttää kaikkia – vanhuksia, lapsia, liikkumisesteisiä ja jopa kiireisiä vanhempia lastenrattaiden kanssa – ja tekee arjesta sujuvampaa kaikille.

Esteettömyys ei ole vain fyysisten esteiden poistamista. Se on tapa nähdä ja arvostaa ihmisten moninaisuutta.

Kun rakennettu ympäristö ja palvelut suunnitellaan esteettömiksi, varmistetaan, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus tavoitella samoja unelmia ja osallistua samoihin arjen hetkiin kuin muutkin. Esteettömyys myös vähentää ulkopuolisuuden tunnetta ja lisää yhteenkuuluvuutta. Kuvittele esimerkiksi puisto, jonne pääsee niin pyörätuolilla kuin lastenrattailla, tai tapahtuma, jossa kaikki voivat osallistua kuulemaan ja keskustelemaan.

Esteettömyys on enemmän kuin mukavuus – se on perusoikeus, joka vahvistaa yhteiskunnan yhdenvertaisuutta.

Esteettömyys ja Sodankylän strategia

Sodankylän kuntastrategia korostaa yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja kestävää kehitystä. Ne ovat linjassa esteettömyyden perusperiaatteiden kanssa. Strategiassa painotetaan palvelujen saavutettavuutta, asukkaiden yhdenvertaisuutta ja arktisten olosuhteiden huomioon ottamista – kaikki nämä ovat esteettömyyden kannalta keskeisiä teemoja.

Kuntastrategia antaa esteettömyyden kehittämiselle raamit osana kunnan toimintaa. **Esteettömyyssuunnitelma** tarjoaa puolestaan konkreettisia työkaluja

strategisten tavoitteiden saavuttamiseen: se auttaa ottamaan huomioon esteettömyyden kaikessa kunnan päätöksenteossa, hankkeissa ja palveluissa. Tavoitteena on tehdä Sodankylästä esteetön kunta, jossa kaikki voivat elää ja osallistua ilman tarpeettomia rajoitteita.

Esteettömyys on tapa varmistaa, että strategiassa asetetut arvot ja tavoitteet toteutuvat kaikille kuntalaisille.

**Esteettömyys on paitsi ihmisoikeus
myös yhteiskunnan voimavara.
Mitä saavutettavampi yhteisö, sitä
vahvemmin kaikki sen jäsenet voivat
osallistua ja vaikuttaa.**

**Esteettömyys on siksi jokaisen asia.
Olemme rakentamassa maailmaa,
jossa jokaisella on yhtäläinen
mahdollisuus elää täysipainoisesti ja
olla aktiivinen osa yhteisöä.**

Esteettömyysopas

**7 tarkistuslistaa
esteettömyyden
toteuttamiseen**

1 Kulku kohteeseen

Pysäköintipaikat

- ☐ Esteettömän pysäköintipaikan leveys on 3600 mm ja pituus 5000 mm.
- ☐ Sijainti mahdollisimman lähellä sisäänkäyntiä (max 10–20m)
- ☐ Pysäköintipaikalta on jalkakäytävälle esteetön kulkuväylä.

Opastus kohteeseen

- ☐ Pysäköintialueelta on selkeät opasteet sisäänkäynnille.
- ☐ Opaste on helposti havaittava ja erottuu tummuuskontrastina taustasta.

Talvikunnossapito

- ☐ Kulkuväylillä ei ole lunta.
- ☐ Kulku sisäänkäynnille
- ☐ Kulkuväylä on tarpeeksi leveä (> 1200 mm tai jos tarve kohdata lastenrattailla tai apuvälineillä > 1800 mm).
- ☐ Kulkuväylällä ei ole esteitä, kuten roskakoreja tai mainosstandejä.
- ☐ Kulkuväylä on tasainen.
- ☐ Kulkuväylällä ei ole merkittävää (yli 2 %) sivuttaiskaltevuutta.
- ☐ Jos kulkuväylässä on kaltevuutta, yli 8 % kaltevilla osilla on käsijohteet.
- ☐ Pintamateriaali on helppokulkuinen (esim. asfaltti, kivituhka). Ei soraa.
- ☐ Kulkuväylällä ei ole tasoeroja, joista voi pudota.
- ☐ Väylä on valaistu hyvin koko matkalta.

2 Sisäänkäynnit

Havaittavuus

- ☐ Sisäänkäynti erottuu muusta julkisivusta.
- ☐ Sisäänkäynti on valaistu.
- ☐ Sisäänkäynti on merkitty opasteella.

Oven edusta

- ☐ Oven edessä on vähintään 1500 x 1500 mm tasanne, mielellään 1800 x 1800 mm.
- ☐ Oven edustalla ei ole tasoeroja. Jos on tasoero, oven edustalle johtaa max. 5 % kalteva luiska (8 % jos luiska on katettu/lämmitetty).
- ☐ Portaissa ja luiskassa on käsijohteet.
- ☐ Portaissa on kontrastiraidat.

Ulko-ovi

- ☐ Ovi on kevyt, tai siinä on automaattinen ovenavauspainike.

- ☐ Ovenavauspainike erottuu taustasta tummuuskontrastina.
- ☐ Oven kynnyks on max. 20 mm.

Tuulikaappi

- ☐ Tuulikaapissa on vähintään 1500 x 1500 mm vapaata tilaa ovien aukeamis-kaarten ulkopuolella.

Vaihtoehtoinen esteetön sisäänkäynti

- ☐ Vaihtoehtoinen esteetön sisäänkäynti on opastettu pääsisäänkäynniltä.
- ☐ Opaste on luettavissa, vaikkei pääsisi pääsisäänkäynnille.

3 Luiskat ja portaat

Kaltevuus ja materiaali

- ☐ Ulkona kattamattoman luiskan kaltevuus on max. 5 %.
- ☐ Ulkona katetun tai lämmitetyn luiskan kaltevuus on max. 8 %.
- ☐ Sisällä luiskan kaltevuus on max. 8 %.
- ☐ Luiskan materiaali on luistamaton, esim. terästä tai kiveä. Puu on liukas.
- ☐ Luiska rajautuu seinään tai siinä on 50 mm korkea luiskareunatuki.
- ☐ Luiskan alku- ja loppupäässä on 1500 x 1500 mm vapaata tilaa.
- ☐ Luiska ei lopu oveen.

Portaat

- ☐ Portaat on valaistu hyvin.
- ☐ Portaiden etureunassa on kontrastiraidat.
- ☐ Portaat ovat suorat, eivät kääntyvät.
- ☐ Portaiden askelman korkeus on enintään 170 mm ja etenemä vähintään 300 mm (mieluiten 350–400 mm)

Käsijohteet

- ☐ Luiskassa ja portaissa on molemmin puolin käsijohteet.
- ☐ Käsijohteet ovat kahdella korkeudella, 700 mm ja 900 mm.
- ☐ Käsijohde jatkuu 300 mm yli luiskan tai portaiden alkamis- tai loppumiskohdan.
- ☐ Käsijohteen pää on pyöristetty eikä aiheuta takertumisvaaraa.

4 Tilat ja niissä toimiminen

Havaittavuus

- ☐ Tila on helposti hahmotettava kontrastien avulla.
- ☐ Tila on valaistu yhtenäisesti.
- ☐ Tilassa ei ole häikäisevää valoa valaisimista tai ikkunoista.

Kulku tiloissa

- ☐ Kulkuväylät ja tilat ovat tarpeeksi väljiä (min. 900 mm kalusteiden välissä ja 1500 mm kohdissa, joissa pitää kääntyä).
- ☐ Pitkillä kulkuväylillä on käsijohteita.
- ☐ Tilassa ei ole törmäysvaaran aiheuttavia esteitä (esim. ylhäältä tai sivulta kulkuväylälle tulevat esteet).
- ☐ Tilassa ei ole putoamisvaaran aiheuttavia tasoeroja.
- ☐ Tasoerot on luiskattu.

Asiointi ja toimiminen tilassa

- ☐ Tilassa on istuimia levähtämistä varten.
- ☐ Asiointipiste on valaistu.
- ☐ Asiointipiste on kokonaan tai osin tarpeeksi matala (800 mm).
- ☐ Tilassa pystyy asioimaan ja toimimaan myös apuvälineen kanssa (automaatit, painikkeet, noutopöydät).
- ☐ Pöytien alla on tarpeeksi vapaata polvitilaa pyörätuolia varten (700 mm) eivätkä pöytien jalat ole tiellä.

Kuuleminen

- ☐ Palvelupisteellä on induktiosilmukka.
- ☐ Audiolaitteiden yhteydessä on induktiosilmukka esim. esiintymistä varten.

Tiesitkö?

Invavessa on vanhentunut termi. Puhu mieluummin esteettömästä vessasta tai LE-vessasta. LE on lyhenne sanasta liikuntaesteinen.

5 Liikkumisesteisen (LE) WC-tilat

Sijainti

- ☐ Tilaan on esteetön kulku sisääntuloaulasta, ja se on opastettu.
- ☐ Oven vieressä seinässä on opaste.
- ☐ Oven vieressä alle 400 mm ovesta ei ole kalusteita estämässä oven avaamista.

Ovi

- ☐ Oven vapaa kulkuleveys on vähintään 850 mm.
- ☐ Ovi on kevyt eikä siinä ole ovipumppua.
- ☐ Ovessa on lankavedin sisäpuolella.
- ☐ Ovi on kynnyksetön tai kynnyks on alle 20 mm.

Tila

- ☐ Tilassa on kalusteista vapaata tilaa vähintään 1500 x 1500 mm.
- ☐ WC-istuimen molemmin puolin tai vähintään toisella puolella on 800 mm vapaata tilaa.

- ☐ Tilassa on avomallinen roskakori (ei poljinroiskista).
- ☐ Tila hahmottuu hyvin tummuuskontrastien avulla (seinien ja lattioiden välinen kontrasti, kalusteet erottuvat seinästä kontrastina).

WC-istuin

- ☐ Istuimen yhteydessä on tukevat, seinäkiinnitteiset käsituet.
- ☐ WC-istuimella istuessa ulottuu vessapaperiin ja käsisuihkuun sekä avaamaan käsisuihkun hanan ilman kurkottamista.

Käsienpesuallas

- ☐ Pesualtaan alla on vapaata polvitilaa (ei roskakoria altaan alla).
- ☐ Pesualtaan edessä istuessa yltää saippuaan ja käsipaperiin.
- ☐ Peili on tarpeeksi alhaalla (800 mm lattiasta).

6 Tapahtumajärjestelyt

Varmista, että tapahtumapaikka on esteetön kaikille käyttäjäryhmille oppaan muiden tarkistuslistojen avulla.

Muista etenkin nämä!

- ☐ Sisäänkäynti on portaaton ja tasainen ja oven aukaiseminen on helppoa.
- ☐ Tilassa on riittävästi tilaa liikkumiselle apuvälineellä.
- ☐ Tilassa ei ole luiskaamattomia tasoeroja.
- ☐ Tilassa on vähintään yksi esteetön vessa.

Kulku ja pysäköinti

- ☐ Sisäänkäynnin lähellä on esteetön pysäköintimahdollisuus.
- ☐ Pysäköintialueelta on esteetön kulku sisäänkäynnille.

- ☐ Esteetön kulkureitti on opastettu.

Ennen tapahtumaa

- ☐ Kerro tapahtuman esteettömyystiedot kutsussa.
- ☐ Käytä kutsussa selkokieltä.

Tapahtuman aikana

- ☐ Tilassa on induktiosilmukka.
- ☐ Järjestä tarvittaessa kuvailutulkkaus.
- ☐ Tauot ovat tarpeeksi pitkiä, jotta vessassa ehtii käydä hitaampikin liikkuja.
- ☐ Avustajat, tulkit ja opaskoirat pääsevät tapahtumaan ilmaiseksi avustettavan kanssa.

7 Viestintä

Selkokieli

- ☐ Käytä lyhyitä lauseita. Vältä monimutkaisia rakenteita ja vaikeita käsitteitä.
- ☐ Tarjoa mahdollisuus pyytää lisätietoja helppossa muodossa.

Visuaalinen viestintä

- ☐ Huolehdi, että teksti on riittävän suurta (fonttikoko vähintään 12) ja helposti luettavaa.
- ☐ Käytä hyvää kontrastia tekstin ja taustan välillä (esim. musta teksti valkoisella pohjalla).
- ☐ Tarjoa vaihtoehtoja tekstisisällölle, kuten kuvia, videoita tai symboleja.

Digitaalinen saavutettavuus

- ☐ Varmista, että verkkosivut täyttävät saavutettavuusdirektiivin (WCAG 2.1) vaatimukset.
- ☐ Kaikki toiminnot ovat käytettävissä myös näppäimistöllä.
- ☐ Tarjoa tekstivastineet kuville ja videoille.
- ☐ Testaa verkkosivut saavutettavuustyökaluilla.

Fyysiset ja jaetut materiaalit

- ☐ Tulosta tiedotteet ja esitteet selkeällä fontilla (esim. Arial tai Calibri) ja riittävällä kontrastilla.
- ☐ Tarjoa mahdollisuus saada materiaalit pistekirjoituksella tai suurennettuina.

Lisätietoja

Lue lisää esteettömyydestä:

- **Invalidiliitto:** Tietoa esteettömyyden periaatteista, käytännön ohjeita ja tarkistuslistoja.
- **Näkövammaisten liitto:** Ohjeita näkövammaisten esteettömyyden huomioimiseen ja saavutettavuuteen.
- **Kuuloliitto:** Kuulovammaisten tarpeet esteettömyydessä ja ohjeita induktiosilmukoiden käyttöön.
- **Kynnys ry:** Esteettömyystarkistuslistoja ja tietoa esteettömyyden kehittämisestä eri ympäristöissä.
- **Selkokeskus:** Ohjeita selkokielen viestintään ja esteettömyyden tiedottamiseen.
- **Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL):** Esteettömyyden merkitys ja suosituksia esteettömyyden edistämiseksi palveluissa.

Kytke kuulokoje T- tai MT-asentoon

Kunta apunasi

Sodankylän kunnan tekniset palvelut auttaa kaikissa esteettömyyteen liittyvissä kysymyksissä, toiveissa ja parannusehdotuksissa.

Ota meihin yhteyttä!

- Tekninen johtaja
- Tilapalvelupäällikkö
- Yhdyskuntatekniikan päällikkö
- Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@sodankyla.fi
- Kunnan kirjaamo: kirjaamo@sodankyla.fi

